

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра суспільних дисциплін

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор з науково-педагогічної та
навчальної роботи ЗДМУ

С.А. Моргунцова

«27» квітня 2022 р.

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ.

(назва навчальної дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА

підготовки третій рівень – доктор філософії
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

галузь знань 22 «ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 222 «Медицина», 221 «Стоматологія»
(код і найменування спеціальності)

226 «Фармація, промислова фармація»
(код і найменування спеціальності)

228 «Педіатрія»
(код і найменування спеціальності)

2022 рік

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Філософія науки» складена відповідно до освітньо-наукової програми третього рівня підготовки доктора філософії у галузі знань 22 «Охорона здоров'я», за спеціальностями 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 226 «Фармація, промислова фармація», 228 «Педіатрія».

Робоча програма розроблена для підготовки докторів філософії (PhD), які вивчають навчальну дисципліну «Філософія науки».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування світоглядної культури фахівця, усвідомлення цінності наукового пізнання світу і самого себе, аналітична здатність людини побачити перспективи та протиріччя розвитку на всіх рівнях буття, оцінити значущість вірогідного знання, вивчення медицини як сфери науки і практичної діяльності зі збереження та підтримання здоров'я людини в її цілісності, системності та історичному розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки: програма розроблена згідно з принципом трансдисциплінарності. Філософський контекст програми розкрито у поглибленому поєднанні з багатьма суміжними дисциплінами: соціологією, психологією, політологією, медичними знаннями. Програма націлена на стимулювання у аспірантів міждисциплінарного рівня досліджень, що дає змогу оволодівати відкритим дослідницьким простором з вивченням багатьох суміжних дисциплін. Програма націлена на набуття аспірантами навичок трансферу, які дають змогу використовувати отримані знання для дослідження в суміжних з медициною та фармацією галузях, наприклад охорона здоров'я, соціальний сектор і т.п.

Програма навчальної дисципліни складається з таких тематичних блоків:

1. Фундаментальні проблеми філософії.
2. Філософія і методологія науки. Філософія медицини.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія науки» є розвиток здібностей формування цілісного філософського світорозуміння через синтезування набутих знань з фахових та гуманітарних дисциплін, вміння застосовувати набуті філософські знання при аналізі реалій сучасного суспільного буття, для створення програм соціального розвитку суспільства.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Філософія науки» є формування здатності до філософських роздумів про актуальні проблеми науки в цілому і медицині зокрема; сформуванню усвідомленість суті і змісту сучасного наукового пізнання світу, суспільства, людини і необхідність переосмислення його взаємозв'язку з усіма іншими видами пізнання.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Філософія науки».

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми третього рівня підготовки доктора філософії навчальна дисципліна «Філософія науки» забезпечує набуття аспірантами **компетентностей:**

– **інтегральної:**

1. Формування теоретичних засад світогляду та концептуальних принципів духовного розвитку особистості; формування здатності проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

– **загальних:**

1. Здатність абстрактного, логічного мислення, аналізу і синтезу.
2. Здатність до підвищення професійної кваліфікації.
3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність генерувати ідеї.

4. Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.
5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Інтегральна компетентність					
Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.					
Загальні компетентності					
1.	Здатність до підвищення професійної кваліфікації	Закономірності когнітивних процесів (Т.б.2 Т.1.). Стратегію освіти протягом життя (Зм.т .1. Т.1.). Методи продуктивного навчання. Теорія ціннісних орієнтацій та мотивації особистості (Т.б.1 Т. 2-4)	Оперувати філософськими категоріями та парадигмами (Т.б. 2. Т.2, 3). Використовувати методи самонавчання (Т.б. 2. Т.2, 3). Оцінювати рівень мотивації. Постійно вдосконалювати свій освітній та загально-культурний рівень	Визначити ціннісні орієнтації та мотиваційний рівень особистості, Здатність до самонавчання та самореалізації Здатність до ефективної організації власного часу (Т.б. 2 Т.5)	Формування системного професійного, наукового світогляду та загального культурного кругозору. Розвиток когнітивних можливостей. Здатність до самонавчання та самореалізації (Т.б. 2. Т.3)
2.	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність генерувати ідеї.	Закономірності розвитку філософії науки та медицини. Етапи та закономірності когнітивного процесу. Етапи дослідницького процесу.	Аналізувати дані, отримані з інформаційних джерел	Комунікації з науковим керівником, колегами під час обговорення проблем, пошуку шляхів їх вирішення	Здатність до самостійного та незалежного мислення, формулювання ідей та продукування гіпотез.
3.	Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками і інших професій у національному та міжнародному контексті.	особливості сприйняття різних цільових аудиторій; основи риторики та теорії аргументації професійну лексику та термінологію в області логіко-методологічного знання, при	вести комунікації з різними цільовими аудиторіями; виконувати різні соціальні ролі; володіти культурою мовлення, методами аргументації	Відстоювання власних наукових поглядів. Володіння вербальними та невербальними навичками спілкування. Взаємодія в колективі для виконання завдань	Поширення наукових досягнень та ідей.

		вирішенні проблем медичного дослідження.			
4.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт	стандарти якості; критерії оцінки якості; форми і методи оцінки результатів професійної діяльності	проводити моніторинг освітнього та наукового процесу; застосовувати ефективні методи оцінки когнітивної сфери; розробляти пропозиції щодо його удосконалення	Взаємодія, співробітництво з колегами та керівництвом, хворими	Покращення результатів власної діяльності і результатів діяльності інших Індивідуальна відповідальність за результати виконання завдань Доброчесність, довіра та відповідальність за власні дії.

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Філософія науки»:

1. Отримання знань з навчальної дисципліни обсягом 3 кредита (90 годин).
2. Складання заліків відповідно до навчального плану теоретичної підготовки (1-2 семестри).
3. Подання реферату за обраною темою.

Результати навчання дисципліни «Філософія науки»:

Знання:

- про філософію, як основу системного та клінічного мислення, досвід якої апробовано протягом декількох століть історії людства; про високу культуру мислення;
- про те, що загальнокультурний філософський рівень людини та фахівця є запорукою органічного, вільного та незалежного професійного розвитку, який має базуватися лише на законах мислення;
- основні закономірності розвитку науки, культури, суспільства в цілому і людської особистості в ньому;
- загальні процеси пізнання, їх сутність, принципи організації та методи на основі яких спеціаліст вирішуватиме питання медичної та фармацевтичної теорії і практики.

Уміння:

- користуватися основними універсальними методологічними принципами, нормами, підходами в процесі наукового пошуку;
- обирати найдоцільніші шляхи медичного та фармацевтичного досліджень; розглядати всі явища і процеси в їх розвитку, безперервних змінах та нерозривних зв'язках з конкретними умовами;
- критично аналізувати, оцінювати та синтезувати нові та складні ідеї; розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та багато інших проблем, які стосуються їх спеціальностей.

Комунікація:

- представляти для обговорення результати своєї наукової роботи;
- уміти з дотриманням етичних норм формувати комунікаційну стратегію з суб'єктами взаємодії, застосовувати демократичні технології прийняття

- колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших, використовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації;
- брати участь у дискусіях із фахівцями у фтизіатрії.

Автономія і відповідальність:

- демонструвати етичну поведінку в дотриманні принципів наукового дослідження;
- дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів;
- виявляти ініціативу та соціальну відповідальність за результати прийняття рішень у різних ситуаціях.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

**Опис навчальної дисципліни
«Філософія науки»
(анотація)**

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів: 3	Галузь знань <u>22 «Охорона здоров'я»</u>	<u>Нормативна</u>
Тематичний блок – 2	Спеціальність: 221 «Стоматологія», 222 «Медицина», 226 «Фармація, промислова фармація» 228 «Педіатрія»	Рік підготовки:
Змістовні теми – 2		1
Загальна кількість годин – 90		Семестри: I-II
Годин навчання: аудиторних – 70 самостійної роботи студента - 20	Освітньо-науковий рівень: <u>доктор філософії</u>	Лекції
		40 год.
		Практичні
		30 год.
		Лабораторні
		год.
		Самостійна робота
20 год.		
Індивідуальні завдання:		
год.		
Вид контролю: заліки, реферат		

Примітка. Співвідношення кількості годин: аудиторних – 78 %, самостійна робота – 22%.

Тематичний блок 1. Фундаментальні проблеми філософії та філософії медицини

Тема 1. Виникнення філософії, її предмет і основні соціальні функції.

Соціокультурні і соціомедичні передумови виникнення філософії. Світогляд і філософія. Філософія і філософствування: спорідненість і відмінності. Філософія як системно-організоване й структуроване абстрактно-теоретичне знання. Філософія як феномен культури. Сутність та зміст філософських проблем. Філософія як форма теоретичного знання. Місце філософії в системі медичного знання. Філософія як методологія наукового пізнання.

Тема 2. Філософія медицини і фармації – рефлексія на здорове збереження людини і суспільства.

Філософія медицини і фармації як самосвідомість медичного співтовариства. Основні розділи філософії медицини та фармації. Предметне поле філософії медицини та фармації. Методологічні аспекти медичного дискурсу. Питання біоетичного регулювання сучасної науково-дослідної діяльності.

Тема 3. Парадигмальна трансформація філософського знання. Історична генеза філософії медицини.

Формування і розвиток медичного дискурсу в класичну епоху. Людина як об'єкт дослідження. Гуманітарний дискурс інтерпретації медицини (некласичний та постнекласичний концепти філософського знання).

Тема 4. Буття людини: екстраполяція онтологічних смислів в медичну науку.

Відношення людини до світу: свобода, діяльність, відчуження. Загальні форми мислення та буття людини. Сутність та її форми. Філософські аспекти психологічних вчень про душу і мислення. Культура як дзеркало онтопсихічного досвіду людини. Буття психіки як терапевтична тема в широкому горизонті культури. Вчення про психіку З.Фрейда. Теорія «Я» і особистості в психології (К.Юнг, Е. Фромм, К. Хорні, А. Маслоу, В. Франкл).

Тема 5. Філософська антропологія.

Світоглядні засади виникнення та формування філософської антропології. Історична ретроспектива поглядів, що стали засадничими для філософської антропології з часів Античності по ХХ ст. Предметне поле філософської антропології: цінності, сенс життя, страх, агресія, любов, смертність, тілесність та ін. Психоаналітичний та етологічний контексти біотичного для соціального. Пристрасті та інстинкти в контексті соціального як чинники формування людини (З. Фрейд, К. Лоренц,). Проблема тілесності від спостереження за тілом до народження клініки.

Тема 6. Медична антропологія

Міждисциплінарність медичної антропології. Історія виникнення та розвитку медичної антропології (основні школи, сучасні центри медико-антропологічних досліджень). Хвороба як категорія культури: хвороба – захворювання – недуга. Лікування та цілителство, як феномени медичної антропології. Лікування та піклування. Медична антропологія як механізм конструювання лікаря. Лікар як технічний експерт та біовлада. Антропологічні аспекти взаємовідносин: лікар – пацієнт, лікар – цілитель, лікар – фармацевт. Предметне поле медичної антропології: культурно-органічний синдром, дієта, гендер, репродукція, геном, епідеміологія тощо.

Типи медичних систем: сучасна і традиційна клініка, нетрадиційна, народна медицина. Медичні системи різних країн світу.

Тема 7. Філософія свідомості в контексті медичної теорії та практики.

Свідомість (психіка, ментальність) у філософській перспективі. Матерія як філософська категорія. Психофізична проблема у філософії та медицині. Основні напрямки сучасної філософії свідомості та аргументація їх прибічників. Спіритуалістична концепція хвороби та лікування: історія та сучасність. Матеріалістична концепція хвороби та лікування як одна з визначальних характеристик наукової медицини. «Доктор плацебо» та інші менталістські аспекти сучасної медицини. Вілфред Пенфілд про таємницю свідомості. Проблема єдності людської свідомості в перспективі експериментів з пацієнтами з розділеними півкулями кори головного мозку.

Проблема свободи волі у світлі експериментів К. Лібета та ін.

Тематичний блок 2. Філософія і методологія науки. Етичні проблеми медицини.

Тема 1. Філософське осмислення науки і методологічних засад наукового дослідження. Наука як об'єкт філософського дослідження. Філософські підвалини медичної науки. Філософія як засіб включення наукового пошуку в широкий соціокультурний контекст. Наука в сучасному світі, сцієнтизм і антисцієнтизм. Наука як соціальний інститут. Критерії науковості: наука і не наука, проблеми демаркації.

Структура теоретичного та емпіричного знання. Теоретичні моделі як елемент внутрішньої організації теорії. Специфіка об'єкту і предмету природничих та соціогуманітарних наук. Гіпотетико-дедуктивні концепції теоретичних знань. Роль конструктивних методів у дедуктивному розгортанні теорії. Парадигма. Ідеали і норми дослідження та їх соціокультурна розмірність. Багаторівнева структура методологічного знання.

Тема 2. Основні теорії наукового пізнання в історичному розвитку.

Класичний емпірицизм та класичний раціоналізм. Теорія пізнання І. Канта. Позитивізм. Прагматизм. Критичний раціоналізм К. Поппера. Теорії розвитку знання Т.Куна, І.Лакатоса, П. Фесерабенда. Синергетика як загальнонаукова методологія. Проблема розрізнення науки, ненауки та лженауки. Лженаука в медицині

Тема 3. Феномен наукової медицини.

Історичний розвиток медичної теорії та практики. Донаукова медицина та її культурно-історичні варіації: проблема оцінки ефективності. Визначальні риси наукової медицини. Наукова медицина як один з головних факторів зростання тривалості та якості людського життя у XIX-XX століттях. Проблема відношення до теорій та практик альтернативної медицини. Принципи науково-медичного тестування лікувальних методів та лікарських засобів. Медицина як гуманістична професія та як бізнес. Комерціалізація та надмірна регуляція медичної діяльності як сучасні загрози медично-гуманістичному етосу

Тема 4. Соціально-філософські аспекти науки та медицини.

Здоров'я людини як медико-біологічна та соціально-філософська проблеми. Суспільне здоров'я – як основний якісний критерій громадянських спільнот людей, їх економічного та морального станів. Соціально-філософський аналіз медицини в контексті культури (М. Фуко, Г. Башля, М.-Понті). Історизм як дослідницька практика філософів від медицини. Екзистенціально-феноменологічна інтерпретація медичного дискурсу.

Тема 5. Філософія морального здоров'я науки та медицини.

Феномен моралі – предмет етики. Гуманістичний зміст практичної етики: причини зародження біоетики. Біоетика та інноваційні процеси в науці та медицині. Смысл та доцільність життя та смерті. Шляхи морально-правового укріплення здоров'я. Медицина як гуманістична професія та як бізнес.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Модуль 1														
Тематичний блок 1. Фундаментальні проблеми філософії та медицини														
Тема 1. Виникнення філософії, її предмет і основні соціальні функції.		4	2						2				2	
Тема 2. Філософія медицини і фармації – рефлексія на здорове збереження людини і суспільства.		2	2			2		2					2	
Тема 3. Парадигмальна трансформація філософського знання. Історична генеза філософії медицини.		4	2			2		2					4	
Тема 4. Буття людини:		2	2			2		2					2	

екстраполяція онтологічних смыслів в медичну науку.												
Тема 5. Філософська антропологія.		4	2					2				2
Тема 6. Медична антропологія.		4	4			2						2
Тема 7. Філософія свідомості в контексті медичної теорії та практики.		4	2			2		2				4
Разом за тематичним блоком 1		24	16			10	30	8	4			18
Тематичний блок 2. Філософія і методологія науки. Етичні проблеми медицини.												
Тема 1. Філософське осмыслення науки. Методологія наукового пізнання.		2	2			2		2	2			8
Тема 2. Основні теорії наукового пізнання в історичному розвитку.		4	2			2		2	2			8
Тема 3. Феномен наукової медицини.		4	2			2		2	2			10
Тема 4. Соціально-філософські аспекти науки та медицини		4	4			2		2				10
Тема 5. Філософія морального здоров'я науки та медицини		2	4			2			2			8
Разом за тематичним блоком 2		16	14			10						
Усього годин		40	30			20	60	8	8			44

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Виникнення філософії, її предмет і основні соціальні функції	4
2	Філософія медицини і фармації – рефлексія на здорове збереження людини і суспільства	2
3	Парадигмальна трансформація філософського знання. Історична генеза філософії медицини.	4
4	Буття людини: екстраполяція онтологічних смислів в медичну науку.	2
5	Філософська антропологія.	4
6	Медична антропологія	4
7	Філософія свідомості в контексті медичної теорії та практики	4
8	Філософське осмислення науки і методологічних засад наукового дослідження	2
9	Основні теорії наукового пізнання в історичному розвитку	4
10	Феномен наукового медицини	4
11	Соціально-філософський аспект науки та медицини	4
12	Філософія морального здоров'я науки та медицини	2
Разом		40

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, коло проблем та роль у суспільстві	2
2	Медична реальність: її зміст і специфіка	2
3	Союз філософії та медицини: історико-філософський аспект	2
4	Онтологія соціальних і медичних дискурсів	2
5	Світоглядні-історичний дискурс філософської антропології	2
6	Медична антропологія – механізм конструювання лікаря	4
7	Філософія свідомості в контексті медичної теорії та практики	2
8	Філософія науки та медицини	2
9	Історія науки	2
10	Феномен наукового медицини	4
11	Соціально-філософські аспекти медицини	2
12	Філософсько-етичний аспект медицини	4
Разом		30

6. Теми практичних занять

Не заплановано

7. Теми лабораторних занять

Не заплановано

8. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Філософія, коло проблем та роль у суспільстві	2
2	Медична реальність: її зміст і специфіка	2
3	Союз філософії та медицини: історико-філософський аспект	2
4	Онтологія соціальних і медичних дискурсів	2
5	Світоглядні-історичний дискурс філософської антропології	2
6	Медична антропологія – механізм конструювання лікаря	2
7	Філософія свідомості в контексті медичної теорії та практики	2

8	Філософія науки та медицини	2
9	Історія науки. Феномен наукового медицини	2
10	Філософсько-етичний аспект медицини	2
Разом		20

9. Індивідуальні завдання

Підготовка реферату з дисципліни «Філософія науки».

Рекомендовані теми рефератів:

1. Свобода і відповідальність у науці – погляди Лауреатів Нобелівської премії в галузі біології, медицини та хімії.
2. Біоетика – шлях до стратегічної відповідальності.
3. Глобалізація та вимоги формування нової відповідальності професійних співтовариств.
4. Життя як цінність в дискурсі філософії та медицини.
5. Творчість у медичній діяльності.
6. Процеси технологічного забезпечення в медицині.
7. Етико-філософські проблеми в діяльності сімейного лікаря.
8. Соціальна робота та її медична спрямованість.
9. Правові та моральні аспекти в медичній діяльності.
10. Релігія й медицина: характеристика морально-етичних взаємовідносин.
11. Філософські, морально-етичні та правові аспекти евтаназії.
12. Феноменологія суїциду (світоглядна мотивація).
13. Екологічна свідомість людини: філософські та природознавчі аспекти.
14. Методологія та методика пізнавального виховання дітей з обмеженими можливостями.
15. Соціальна та медична діагностика в діяльності лікаря.
16. Біохімічні процеси та їх вплив на соціальну поведінку людини.
17. Соціальна та генетична вмотивованість діяльності людини.
18. Психоаналітична концепція сутності людини та засоби її соціальної корекції.
19. Соціальна та психофізіологічна складові діяльності людини.
20. Світоглядно-філософські та біологічні складові агресивної діяльності людини.
21. Проблема творчості та її драматизм.
22. Природні та соціальні засади конформізму.
23. Елітарна та егалітарна свідомість: біологічні та соціально-духовні виміри.
24. І. Мечніков: здорова людина в здоровому суспільстві. Історичні етико-правові аспекти клінічних досліджень.
25. Біополітика: сутність, проблеми, представники.
26. Феномен хвороби в сучасній медицині та масова культура.
27. Філософська антропологія та медичне знання.
28. Етичні проблеми медицини (на конкретному прикладі).
29. Фармакологічні маніпуляції свідомості: перспективи та загрози.
30. Здоровий спосіб життя і моральний смисл життя: проблеми взаємообумовленості.
31. Зміст здоров'я і здорового способу життя.
32. Евтаназія як форма конституювання суб'єкта: проблеми свободи та відповідальності.
33. Методологія лікарської діагностики.
34. Методологія оцінки ефективності засобів лікування та проблема ефективності альтернативної медицини.
35. Головні фактори ефективності наукової медицини.
36. Найвпливовіші концепції розвитку знання ХХ століття у застосуванні до медичної теорії та практики.
37. Еволюційна епістемологія як спосіб розуміння процесу розвитку знання.

38. Проблема свободи волі в перспективі сучасних нейрофізіологічних та соціологічних досліджень

10. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни буде застосовано проблемно-орієнтований стиль викладання. Елемент проблемності у викладанні спонукає слухача (суб'єкта пізнавальної діяльності) збагачувати знання. Подання навчального матеріалу має за мету сприяти появі особливого виду мисленнєвої взаємодії, залучення слухача до проблемної ситуації та формування у нього пізнавальної потреби. Одним із психологічних структурних елементів проблемної ситуації є інформаційно-пізнавальна суперечність, без якої проблемна ситуація неможлива. Створення проблемної ситуації – найвідповідальніший етап у проблемно-розвиваючому навчанні.

Система методів проблемно-розвиваючого навчання ґрунтується на принципах цілеспрямованості, бінарності (безпосередня взаємодія викладача й аспіранта) та до її складу входять показовий, діалогічний, евристичний, дослідницький, програмований методи.

Показовий метод – спосіб на основі створення інформаційно-пізнавальної суперечності між раніше засвоєними знаннями та новими фактами, законами, правилами і положеннями з метою пояснення слухачам суті нових понять і формування уявлення про логіку вирішення наукової проблеми. Викладач пояснює навчальний матеріал, формулює проблему, що виникла в історії науки, способи її вирішення вченими. Аспіранти залучаються до активної та продуктивної діяльності, спостерігають, слухають, осмислюють логіку наукового дослідження, беруть участь у доведенні гіпотези, перевірці правильності вирішення проблеми.

Діалогічний метод – виявляє себе у створенні інформаційно-пізнавальної суперечності між раніше засвоєними знаннями та новими практичними умовами їх використання з метою спонукання аспіранта до участі в постановці, вирішенні проблем, засвоєнні нових понять та способів дії.

Евристичний метод базується на створенні інформаційно-пізнавальної суперечності між теоретично можливим способом вирішення проблеми і неможливістю застосувати його практично, з метою організації самостійної роботи аспіранта щодо засвоєння частини програми за допомогою проблемно-пізнавальних завдань.

Дослідницький метод реалізується через створення інформаційно-пізнавальної суперечності між теоретично можливим способом вирішення проблеми і неможливістю застосувати його практично з метою самостійного засвоєння слухачами нових понять, способів інтелектуальних і практичних дій.

Шляхом поетапного роздрібнення навчального матеріалу з постановкою до кожної його частини питань і завдань викладач спонукає аспірантів до самостійної теоретичної роботи з визначення алгоритму пошуку вирішення проблеми, активної участі у створенні проблемної ситуації, висунення припущень, доведення гіпотези і перевірки правильності її вирішення.

Видами навчальних занять з дисципліни «Філософія науки» є: лекції, практичні заняття із використанням комп'ютерної техніки, самостійна робота аспірантів, індивідуальні консультації, написання наукової роботи (реферат).

11. Методи контролю

Перевірка знань здійснюється з метою одержання зворотної інформації про зміст і характер досягнення аспірантів у навчальному процесі, а також про успішність викладання. Перевірка може здійснюватися в усній, письмовій та практичних формах. Об'єктом оцінювання можуть виступати: результати написання тестових, ситуаційних,

клінічних, розрахунково-аналітичних, творчих завдань; реферативні доповіді, участь у дискусії тощо.

12. Форма підсумкового контролю успішності навчання. Інструкція з методики оцінювання успішності аспірантів

(перезатверджено згідно Наказу від 06.08.2020 р. № 298 «Про організацію освітнього процесу у 2020-2021 навчальному році»)

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою навчальної дисципліни.

Максимальна кількість балів, яку аспірант може набрати при вивченні кожного модуля, становить 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів. **Підсумковий контроль** здійснюється по завершенню вивчення всіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля. Форми проведення підсумкового контролю мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки. Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при складанні підсумкового модульного контролю, становить 80. Підсумковий контроль вважається зарахованим, якщо аспірант набрав не менше 50 балів.

Для оцінювання **поточної навчальної діяльності** встановлюється єдина шкала, яка визначає фіксовані значення для максимально можливої та мінімально необхідної кількості балів (110 балів, якщо поточні оцінки – «відмінно» та 60 балів, якщо поточні – «задовільно». До 110 максимальних балів можуть додаватись бали за індивідуальну роботу – не більше 10).

Бали за поточну успішність прив'язуються до середньої арифметичної оцінки за традиційною п'ятибальною системою незалежно від кількості занять в модулі. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для запланованої теми.

Остаточна конвертація середньої арифметичної кількості балів проводиться перед підсумковим модульним контролем відповідно наступної таблиці:

Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS	Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS
4,97-5	110	3,97-4,0	85
4,93-4,96	109	3,93-3,96	84
4,89-4,92	108	3,89-3,92	83
4,85-4,88	107	3,85-3,88	82
4,81-4,84	106	3,81-3,84	81
4,77-4,8	105	3,77-3,80	80
4,73-4,76	104	3,73-3,76	79
4,69-4,72	103	3,69-3,72	78
4,65-4,68	102	3,65-3,68	77
4,61-4,64	101	3,61-3,64	76
4,57-4,6	100	3,57-3,60	75
4,53-4,56	99	3,53-3,56	74
4,49-4,52	98	3,49-3,52	73
4,45-4,48	97	3,45-3,48	72
4,41-4,44	96	3,41-3,44	71
4,37-4,4	95	3,37-3,40	70

4,33-4,36	94	3,33-3,36	69
4,29-4,32	93	3,29-3,32	68
4,25-4,28	92	3,25-3,28	67
4,21-4,24	91	3,21-3,24	66
4,17-4,20	90	3,17-3,20	65
4,13-4,16	89	3,13-3,16	64
4,09-4,12	88	3,09-3,12	63
4,05-4,08	87	3,05-3,08	62
4,01-4,04	86	3,01-3,04	61
		3,0	60

Залік здійснюється по завершенні вивчення всіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля. До підсумкового модульного контролю допускаються аспіранти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні заняття, та при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Програма **заліку** включає обов'язкову і варіативну частини.

Обов'язкова частина охоплює наукові та практичні питання «Філософія науки» та складається з виконання завдань різних типів:

- теоретичне завдання передбачає письмову відповідь на теоретичні питання, що стосуються етіології, патогенезу, діагностики та лікування туберкульозу, що дає можливість оцінити теоретичний рівень професійної підготовки за спеціальністю;

Варіативна частина стосується наукових та практичних аспектів відповідно до обраної теми реферату:

- методологічне завдання передбачає визначення та обґрунтування методологічних засад проведення дослідження за запропонованою темою.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при складанні заліку, становить **80 балів**.

Залік вважається зарахованим, якщо аспірант набрав не менше 50 балів.

13. Методичне забезпечення

1. Лекції з дисципліни.
2. Методичні розробки для викладачів з навчальних занять.
3. Методичні розробки для аспірантів з навчальних занять.
4. Методичні розробки для аспірантів із самостійної поза-аудиторної роботи.
6. Перелік навчального обладнання, технічних засобів навчання: мультимедійні презентації лекцій; технічні засоби навчання: комп'ютер.

14. Рекомендована література

Підручники, навчальні посібники.

1. Данильян О. Г. Філософія: підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків: Право, 2018. – 430 с.
2. Петрушенко В. Л. Філософія: підруч. для студентів вищ. закл. освіти / В. Л. Петрушенко. – 5-те вид. – Львів: Новий світ-2000, 2018. – 504 с. – (бібліотека ЗДМУ)
3. Петрушенко В. Л. Гносеологія та епістемологія: навч. посіб. / Віктор Петрушенко. — Львів : Новий світ- 2018. — 208 с. – (бібліотека ЗДМУ)
4. Петрук Н. К. Філософія науки: навч. посіб.: [для аспірантів нефілософ. спец.] / Петрук Н. К., Гапченко О. В., Левченко А. В. — Хмельницький: ХНУ, 2018. — 271 с.

5. Утюж І.Г., Спиця Н.В. Філософія: навчально-методичний посібник для аспірантів та здобувачів медичних та фармацевтичних спеціальностей з підготовки до складання кандидатського іспиту / І. Г. Утюж, Н. В. Спиця. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2016. –158 с. – (бібліотека ЗДМУ)
6. Філософія науки : навчальний посібник для самостійної роботи здобувачів ступеня доктора філософії за третім освітньо-науковим рівнем в галузі знань 22 «Охорона здоров'я» спеціальностей 222 «Медицина», 228 «Педіатрія», 221 «Стоматологія», 226 «Фармація, промислова фармація» / уклад. І. Г. Утюж, Н. В. Спиця, Д. П. Сепетий. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. – 88 с.
7. Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження / І. Г. Утюж, Н. В. Спиця, Д. П. Сепетий, М. О. Мегрелішвілі. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2018. – 73 с. – (бібліотека ЗДМУ)
8. Філософія: підруч. для студентів ВНЗ / Л. В. Губерський та ін. – Вид. 2-ге, перероб. і допов. – Харків: Фоліо, 2018. – 620 с.
9. Філософія науки: підручник [для аспірантів всіх спец. / І. С. Добронравова та ін. ; за ред. І. С. Добронравової]; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ : ВПЦ «Київський університет», 2018. — 255 с.
10. Філософська антропологія (хрестоматія: фрагменти з творів провідних філософів і вчених) : навч.-метод. посіб. для підготовки докторів філософії «Doctor of Philosophy» (PhD) / уклад. В. А. Жадько ; пер. з ориг. текстів В. А. Жадька. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 57 с.
11. Методичні рекомендації для викладачів до практичного заняття з дисципліни «Філософія науки» для здобувачів ступеня доктора філософії за третім освітньо-науковим рівнем в галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальностей 222 «Медицина», 228 «Педіатрія», 221 «Стоматологія», 226 «Фармація, промислова фармація»/ уклад. І.Г. Утюж, В.А. Жадько, Сепетий Д.П., Спиця Н.В. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. <https://zsmu.sharepoint.com/sites/sdd>

Додаткова література.

1. Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку / за наук. ред. А. С. Синиці. – Львів: Літопис, 2014. – 374 с.
2. Гнатюк Я. С. Філософія. Вступ до теорії: навч. посіб. / Я. Гнатюк. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2017. – 140 с.
3. Декарт Р. Медитації про першу філософію / Метафізичні медитації // «Медитації» Декарта у дзеркалі сучасних тлумачень. – К.: Дух-і-літера, 2014. – С. 115-292.
4. Декарт Р. Міркування про метод. – К.: Тандем, 2011. – 101 с.
5. Догузов В. Медицина как философия / В. Догузов // Мистер Блистер : Популярный и полезный журнал для аптекарей. - 2012. - N 6/8. - С. 38-39. – (бібліотека ЗДМУ)
6. Жадько В.А. Розуміння філософії через діалог з видатними мислителями: монографія / В.А. Жадько. – Запоріжжя: Вид-во ЗДМУ, 2018 – 132 с.
7. Жадько В.А., Спиця Н.В. Проблеми сучасної філософії та методології наукового пізнання: конспект лекцій для аспірантів і пошукачів. / В. А. Жадько, Н. В. Спиця. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2010. – 153 с.

8. Кант І. Пролегомени до кожної майбутньої метафізики, яка може постати як наука / Імануель Кант ; пер. з нім., вступ. ст., комент. й прим. В. Терлецького. – Вид. 2-ге, уточн. і доп. – Харків: Фоліо, 2018. – 211 с.
9. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменац. білетів: навч. посіб / В. І. Касьян. - 6-те вид., стер. - К. : Знання, 2010. – 347 с.
10. Канке В. А. Философия науки: краткий энциклопедический словарь. — М.: Омега-Л, 2008. — 328 с.
11. Кугай А. І. Міфологічні основи медицини / А.І. Кугай. // Проблеми клінічної педіатрії: наук.- практ. журн. для педіатрів та сімейних лікарів. – 2011. - №4 (14). - С.79-87.
12. Лакатос І. История науки и ее рациональные реконструкции // Лакатос И. Избранные произведения по философии и методологии науки. – М.: Академпроект, 2008. – С. 201-280.
13. Ляйбніц Г. В. Монадологія // Sententiae. – 2013. – №1 (XXVIII). – С. 151-177.
14. Макіавеллі Н. Державотворець: політ. трактат / Ніколо Макіавеллі; пер. В. Балог. – Київ: Арій, 2014. – 223 с.
15. Монтень М. Проби: вибране / Мішель Монтель; пер. з фр. А. Перепаді. – Х.: Фоліо, 2012. – 442 с.
16. Ніцше Ф. Людське, надто людське: кн. для вільних умів / Фрідріх Ніцше ; з нім. пер. К. Котюк. – Львів: Астролябія, 2012. – 406 с.
17. Платон. Апологія Сократа. Діалоги / Платон; пер. з давньогрец. Й. Кобова, Ю. Мушака. – Харків: Фоліо, 2017. – 407 с.
18. Сенека Л. А. Моральні листи до Луцілія / Луцій Анней Сенека; пер. з латини А. Содомора. – Львів: Априорі, 2017. – 551 с.
19. Сучасна зарубіжна філософія: Течії і напрями: Хрестоматія / [Упоряд. В.В. Лях, В.С. Пазенок]. – К.: Ваклер, 1996. – 421 с.
20. Утюж І. Г. Актуальні проблеми філософії медицини / І. Г. Утюж // Культурологічний вісник. – 2016. – Вип. 37. – С. 79-84. – (бібліотека ЗДМУ)
21. Утюж І.Г., Спиця Н.В. Реалізація гуманістичних технологій в освіті як відповідь на виклики часу. // Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Запоріжжя, 2017. – Вип. 38.- С.140-146. – (бібліотека ЗДМУ)
22. Утюж І.Г., Спиця Н.В. Екзистенціальна філософія М. І. Пирогова: неінституційний підхід / І. Г. Утюж, Н. В. Спиця // Українознавство в персоналіях – у системі вищої медичної освіти : монографія : кн. 3 / за заг. ред. д-ра філол. н., проф., акад. АН Вищої школи України, засл. діяча науки і техніки Качкана В. А. – Івано-Франківськ, 2019. – С. 310-315. – (бібліотека ЗДМУ)
23. Філософія: хрестоматія: від витоків до сьогодення: навч. посіб. / за ред. Л. В. Губерського. – 2-е вид., стер. – К.: Знання, 2012. – 621 с.
24. Філософія: навчально-методичний посібник для студентів І-ІІ курсів медичних, фармацевтичних факультетів / уклад. І.Г. Утюж. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2017 – 71 с.
25. Філософія: словник-довідник: навч. посіб. / за ред. проф. І.Ф. Надольного, проф. І. І. Пилипенка, проф. В. Г. Чернеця. – 3-є вид., допов., випр., переробл. – К.: НАКККіМ, 2010. – 480 с.
26. 1. Філософія: історія, суспільство, освіта: підручник / Л. В. Губерський, В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2011. - 591 с.
27. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч.посіб./за ред. акад. НАН України Л.В.Губерського. – К.: Знання, 2009. - 621 с.

28. Франкл В. Е. Людина в пошуках справжнього сенсу: психолог у концтаборі / Віктор Франкл; пер. з англ. О. Замойської. – Харків: Клуб сімейн. дозвілля, 2018. – 159 с.
29. Франкл В. Лікар та душа: основи логотерапії / Віктор Франкл; пер. з англ. Л. Шерстюка. – Харків: Клуб сімейн. дозвілля, 2018. – 318 с.
30. Фройд З. Вступ до психоаналізу / Зигмунд Фройд; пер. з нім. П. Таращука. – Харків: Клуб сімейн. дозвілля, 2015. – 478 с.
31. Фромм Е. Мати чи бути? / Еріх Фромм; пер. з англ. О. Михайлової та А. Буряка. – Вид. 2-ге. – Київ: Укр. письменник, 2014. – 221 с.
32. Фромм Е. Мистецтво любові / Еріх Фромм; пер. з англ. В. Кучменко. – 2-ге вид. – Харків: Клуб сімейн. дозвілля, 2018. – 188 с.
33. Фуко М. Археологія знання / пер. з фр. В. Шовкун. – К.: Вид-во С.Павличко «Основи», 2003. – 325 с.
34. Хамітов Н. В. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології: навч. посіб. зі словником / Н. В. Хамітов, Л. Н. Гармаш, С. А. Крилова. – 5-е вид., перероб. та допов. – Київ: КНТ, 2017. – 393 с.
35. Utuzh I. G., Sptysia N. V. Methodological problems in the philosophy of medicine // Гілея. Київ, 2016. – Вип. 110. – С. 249-252.

15. Інтернет-ресурси.

1. <http://www.philosophia.org.ua>
2. <http://www.philsci.univ.kiev.ua> (бібліотека факультету філософії Київського національного університету ім. Тараса Шевченка).
3. <http://elenakosilova.narod.ru/1.html> (посилання на філософські сайти та бібліотеки).
4. <http://www.utm.edu/research/> (філософська інтернет-енциклопедія англійською мовою).
5. <http://www.uct.Kiev.ua/sofi/> (Центр практичної філософії).
6. <http://www.ecsocman.edu.ru/> (електронні варіанти багатьох гуманітарних журналів російською мовою).
7. http://pidruchniki.ws/15840720/filosofiya/filosofiya_-_kasyan_vi
8. http://student-library.net/load/filosofija/vsekatatorii/petrushenko_v_1_filosofija_navchalnij_posibnik/86-1-0-1045
9. <http://medblog.in.ua/VPLYV-RELIHIJI-NA-MEDYTSYNU> (Вплив релігії на медицину)
10. <http://doctorvic.ru/info/popular-about/grecheskaya-mifologiya-o-vrachevanii-i-vrachevatelyakh> (Грецька міфологія про лікарів та лікування)
11. http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Chem_Biol/pkp/2011_4/87_pkp14_2011.pdf
12. <http://uroweb.ru/NEWS/11610.HTML> (Медицина та релігія).
13. <https://studio20.zsmu.edu.ua/course/course-v1:ZSMU+C18+2021> (онлайн-курс Філософія науки)